

PALMA TOLIĆ*

Vdms na hrv!

– Kraćenje riječi u jeziku mladih Srednje škole Tina Ujevića u Vrgorcu

U današnje vrijeme često čujemo rečenicu *Nemam vremena ni za što.*, a često nam se čini kako ga nemamo ni za normalnu komunikaciju, koja se obavlja užurbano i sažeto. Opširnost je, i u pisanoj i u usmenoj komunikaciji, postala rijetkost. Jezične promjene posebno su vidljive u jeziku mladih. To je jezik kojim se služe mladi u međusobnoj (često mrežnoj) komunikaciji i rijetko, gotovo nikad, u razgovoru s odraslima. Utjecaj novih medija uvelike je promijenio i svakodnevnu pisanu komunikaciju. Mladi se u njoj koriste žargonizmima, skraćenim riječima i izrazima te emotivima (porukama s vizualnim elementima govora). Kraćenju riječi čest je razlog jezična ekonomija.

Projektni zadatak

U radu su prikazani primjeri kraćenja riječi i izraza u jeziku mladih 2. razreda gimnazije Srednje škole Tina Ujevića u Vrgorcu. Prema *Kurikulumu nastavnog predmeta Hrvatski jezik* (NN 10/2019) žargon se obrađuje u 2. razredu gimnazije (A.2.6. Učenik razlikuje leksičke slojeve općeuporabnoga standardnog jezika: vremenski, područni i funkcionalni). Pri ostvarivanju toga obrazovnog ishoda učenici su se upoznali sa žargonom, u kojemu se jezična ekonomija prepoznaje u želji za stvaranjem sažetije i brže komunikacije, što se odražava i u velikome broju skraćenih riječi i izraza. Veliki utjecaj na žargon mladih imaju i novi mediji te engleski jezik.

Učenici su tijekom projektnoga razdoblja, koje je trajalo od studenoga 2020. do veljače 2021. godine, bilježili skraćene riječi ili izraze kojima se koriste u svakodnevnoj usmenoj ili pisanoj komunikaciji na društvenim mrežama pri dopisivanju sa svojim vršnjacima. Ideja za projekt pojavila se nakon radionice na satu Hrvatskoga jezika u kojoj su učenici trebali zapisivati žargonizme, a skraćene riječi i izrazi našli su se u učeničkim radovima. Bili su zanimljivi i učinili su se prikladnom građom za novi projektni zadatak.

Tijekom razvrstavanja građe uočeno je da se velik dio građe može pridružiti osnovnim načinima kraćenja riječi. To su:

– izostavljanje završnih dijelova riječi: krajnjega glasa, sloga ili dijela riječi, npr. *govorit* (umjesto *govoriti*), *ček* (umjesto *čekaj*), *ja b* (mjesto *ja bih*)

* Palma Tolić profesorica je hrvatskoga jezika i književnosti u Srednjoj školi Tina Ujevića u Vrgorcu.

– ispuštanje početnih dijelova riječi (početnih glasova ili dijelova riječi), npr. *tica* (umjesto *ptica*), *šenica* (umjesto *pšenica*), *Merika* (umjesto *Amerika*), *ći* (umjesto *kći*), *vako* (umjesto *ovako*), *nako* (umjesto *onako*), *Tonio* (umjesto *Antonio*), *bardan* (umjesto *dobar dan*).

U sljedećoj tablici skraćene riječi raspoređene su u dvije skupine s obzirom na dva osnovna načina kraćenja.

izostavljanje završnih dijelova riječi			izostavljanje početnih dijelova riječi
čet – četvrtak	lat – latinski jezik	rač – računati	bus – autobus
dog – dogovoreno	lab – laboratorij	raz – razred	ćale – naočale
dop – dopisivati	merc – mercedes	rođ – rođendan	ćinke – palaćinke
dom – domaća (zadaća)	mob – mobitel	snep – Snapchat	đenja – doviđenja
dos – dosadno	min – minuta	simpa – simpatičan	net – internet
duks – dukserica (sportska majica s kapuljačom)	množ – množina	sup – super	
eng – engleski	mat – matematika	sig – sigurno	
fejs – Facebook	Mek – McDonald's	sluč – slučajno	
flegma – flegmatičan	nap – napisati	stra – strah	
fiz – fizika	niš – ništa	stv – stvarno	
glas – glasovna (poruka)	norm – normalno	šk – škola	
gov – govori	nast – nastava	trg – trgovina	
geo – geografija	naj – najbolje	tren – trening	
glaz – glazbeni	nog – nogomet	udžb – udžbenik	
hrv – hrvatski (jezik)	njem – njemački (jezik)	vel – veličina	
inst – Instagram	odg – odgovor	vjer – vjeronauk	
int – internet	ozb – ozbiljno	zab – zaboravila	
izg – izgubiti	por – poruka	zad – zadatak/ /zadaća	
komp – kompjuter	prof – profesor	zaš – zašto	
kem – kemija	pre – predobro	zez – zezam se	
	pov – povijest	zap – zapravo	

I izrazi se katkad kratae tako da se svakoj riječi u izrazu izostavlja završni dio, npr.: *dd* – dobar dan, *dz* – domaća zadaća, *lp* – lijep pozdrav, *ln* – laku noć, *np* – nema problema, *niš pos* – ništa posebno.

Zanimljivo je u nekoliko slučajeva potvrđeno izostavljanje završetka riječi uz udvajanje završnoga slova: *vjj* – vjerojatno, *pozz* – pozdrav, *nezz* – ne znam. Također su zanimljivi primjeri *ćinke* – palačinke i *ćale* – naočale, u kojima dolazi do promjene slivenika (*ć > č*).

Dio građe nije se mogao opisati (samo) kao izostavljanje završnih ili početnih elementa. U tablici koja slijedi donosimo primjere takvoga kraćenja hrvatskih riječi i izraza s naznačenim najčešćim načinima kraćenja.

kraćenje riječi	kraćenje izraza
<p>izostavljanje samoglasnika (ne nužno svih)</p> <p>brt – brate dbr – dobro dns – danas dmo – demo hvl – hvala Isse – Isuse jd – jednina jsm – jesam mni – meni msm – mislim mžd – možda znm – znam</p>	<p>izostavljanje samoglasnika u prvoj riječi, bilježenje samo početnoga glasa druge riječi / ostalih riječi</p> <p>bzv – bez veze (izostavljanje suglasnika u 1. dijelu, 1. slovo drugoga dijela) Bžs – Bože sačuvaj čjms – čujemo se ndms – ne da mi se</p>
<p>izostavljanje samoglasnika i završetka riječi</p> <p>dsl – doslovno nrml – normalno srv – server</p>	

ostalo	ostalo
ae – hajde	beze – bez veze
amo – hajdemo	imn – i meni
fb – Facebook	ktb – kod tebe
moš – možeš	lkn – laku noć
roda – rodica	neš ti – nećeš ti
tekma – utakmica	np – nema problema
včs – večeras	nmg – ne mogu
vjn – vjeronauk	npm – nemam pojma
	nzn – ne znam
	ošli, oš – hoćeš li
	preza – prezentacija
	svč – svaka čast
	vlt – volim te
	žesta – žestoko alkoholno piće

Iz gornjih se tablica može vidjeti da se skraćene riječi i izrazi osim izostavljanjem završnoga dijela hrvatskih riječi i izraza najčešće tvore izostavljanjem samoglasnika (svih ili samo nekih) te zalihosnih dijelova riječi i izraza.

Osim skraćenih hrvatskih riječi i izraza u žargonu mladih česte su i skraćene engleske riječi i izrazi. Neki od njih skraćeni su već u engleskome jeziku te preuzeti u hrvatski, a neki postoje samo u hrvatskome i nastali su od fonetiziranih engleskih riječi ili izraza (*hjt – hate* ‘mrziti’, *mjb – maybe* ‘možda’, *ps – PC* ‘osobno računalo’). U tablici koja slijedi nalazi se popis skraćenih engleskih riječi i izraza zabilježenih u prikupljenoj građi.

bro – <i>brother</i> ‘brat’	gm – <i>game</i> ‘igra, partija’	idk – <i>I don’t know</i> ‘ne znam’
bff – <i>best friend forever</i> ‘najbolji prijatelj / najbolja prijateljica’	gg – <i>good game</i> ‘dobra igra’	ik – <i>I know</i> ‘znam’
brb – <i>be right back</i> ‘vraćam se brzo’	gtg – <i>got to go</i> ‘moram ići’	lol – <i>laughing out loud</i> ‘glasani simijeh’
btw – <i>by the way</i> ‘usput’	hjt – <i>hate</i> ‘mrziti’	ly – <i>love you</i> ‘volim te’
ch – <i>chill</i> ‘opušteno’	hmu – <i>hit me up</i> ‘javi mi se’	mjb – <i>maybe</i> ‘možda’
cll – <i>call</i> ‘poziv’	idc – <i>I don’t care</i> ‘ne zanima me’	ok – <i>okay</i> ‘u redu’
ftw – <i>for the win</i> ‘idemo na pobjedu’	ilysm – <i>I love you so much</i> ‘jako te volim’	omg – <i>oh my god</i> ‘o moj Bože’
		sec – <i>second</i> ‘sekunda’
		sis – <i>sister</i> ‘sestra’
		sry – <i>sorry</i> ‘oprosti’

Zaključak

Analiza prikupljenih skraćenih riječi i izraza pokazuje kako učenici najčešće krataje riječi izostavljanjem završnih dijelova, npr. *dog* – dogovoreno, *nap* – napisati, *norm* – normalno, *sup* – super, *stra* – strah. Često je izostavljanje samoglasnika (katkad uz izostavljanje dijela riječi), npr. *brt* – brate, *dbr* – dobro, *dns* – danas, *hvl* – hvala, *jsm* – jesam, *mžd* – možda, *znm* – znam, *dsl* – doslovno, *msm* – mislim, *nrml* – normalno. Izrazi se često krataje izostavljanjem samoglasnika u prvom riječi te bilježenjem samo početnoga glasa druge riječi / ostalih riječi, npr. *bzv* – bez veze, *Bžs* – Bože sačuvaj, *čjms* – čujemo se, *ndms* – ne da mi se.

Najrjeđe je potvrđeno skraćivanje izostavljanjem početnoga dijela riječi, npr. *bus* – autobus, *čale* – naočale, *činke* – palačinke, *đenja* – doviđenja.

U građi su česte skraćene riječi i izrazi nastali (najčešće u engleskome jeziku) kraćenjem engleskih riječi i izraza, npr. *brb* – *be right back* 'vraćam se brzo', *gtg* – *got to go* 'moram ići', *ly* – *love you* 'volim te'. Nekoliko je skraćenih riječi i izraza nastalo prema izgovoru engleskih riječi, npr. *hjt* – *hate* 'mrziti', *mjb* – *maybe* 'možda', *ps* – *PC* 'osobno računalo'.

U komunikaciji s učenicima uočava se kako se oni skraćenim riječima i izrazima češće koriste u pisanome nego u usmenome izražavanju, u prvome redu dopisujući se s vršnjacima na društvenim mrežama. Također, skraćenim riječima ili izrazima učenici se koriste i kako bi izbjegli nadzor roditelja.

Svaka generacija ima svoj način izražavanja, skraćene riječi i izraze kojima se ona sporazumijeva. Skraćene riječi i izrazi vrlo brzo ulaze u jezik, ali brzo i nestaju s gubitkom zanimanja za stvari ili pojmove. Naravno, možemo pretpostaviti da u skraćivanju riječi i izraza postoje i regionalne i lokalne razlike.

„Jezik je živa tvorevina koja mora živjeti u svojoj punini i biti otvorena da bismo sačuvali i oblikovali ono što je naš jezični poklad, bogatstvo i raznolikost.“

akademik Josip Bratulić

